

în roman și se desfășoară mai limpede înțelegă decât a ta proprie și a prietenilor tăi» — spune el, anticipând parcă asupra frumoasei caracterizări a lui G. Ibrăileanu, după care creația lui Tolstoi «e mai vie decât viața»³³. În afară de *Ana Karenina*, o operă de asemenea viu discutată în periodicele legate de mișcarea muncitorească, și de altfel și în altele, a fost *Sonata Kreutzer*. Această nuvelă, care a stîrnit multe comentarii atît în Rusia, cît și în apusul Europei (am putea spune una dintre cărțile lui Tolstoi cele mai citite și mai dezbătute), a apărut într-o primă traducere românească în 1891, la numai cîteva luni de la publicarea ei în Rusia³⁴. În jurul traducerii s-a născut o polemică puternică în care s-a manifestat, fără o deosebită înțelegere de astă dată, însuși Hasdeu. Calificînd *Sonata Kreutzer* drept «una din cărțile la modă», «Evenimentul literar»³⁵ aproba atitudinea critică a scriitorului rus față de familia burgheză, dar totodată demonstra slăbiciunea soluțiilor propuse de el în spiritul adecvat teoriilor «nonviolentei» și «autoperfecționării morale». Exemplul lui Pozdnișev, eroul din romanul lui Tolstoi a fost invocat de C. Vrajă (G. Ibrăileanu) în articolul său închinat romanului *Dan* publicat în același ziar tot în 1894³⁶. Pentru Ibrăileanu drama personajului tolstoian este foarte apropiată, înrudită cu cea pe care o trăiește Dan și ne poate într-un fel ajuta să-l înțelegem pe eroul lui Vlahuță. Aceleași cauze psihologice, grefate pe anumite realități sociale — căci G. Ibrăileanu nu trece cu vederea să amintească de faptul că dramele se desfășoară în familii burgheze — duc la aceleași consecințe dezastruoase: nebunia lui Dan, crima lui Pozdnișev.

Atitudinea presei muncitorești față de opera marelui scriitor rus reiese însă în chipul cel mai pregnant din articolele de sinteză, urmărind să dea o privire generală asupra evoluției scriitorului rus cu care ziarele «Lumea Nouă»³⁷ și «România Muncitoare»³⁸ au omagiat aniversarea de 70 și 80 ani a lui Tolstoi sau au anunțat vestea tristă a morții lui³⁹. Trebuie subliniat că articolul prin care «Lumea Nouă» sărbătorește aniversarea a 70 de ani a lui Lev Tolstoi aparține poetului Ștefan Petică, pe atunci legat printr-o colaborare aproape zilnică cu presa muncitorească și militant de pe poziții înaintate de luptă socială. Ar mai fi de asemenea de remarcat în aceeași categorie, tocmai prin orientarea sa justă în analiza critică a operei lui Tolstoi, articolul comemorativ publicat în 1912 în «Calendarul Muncii»⁴⁰.

³³ G. Ibrăileanu, *Studii literare*, București, 1930, p. 71.

³⁴ Scrisă între 1887—1889, *Sonata Kreutzer* a văzut lumina tiparului în iunie 1891.

³⁵ Hassan, *O teorie a lui Tolstoi*, «Evenimentul literar», 1894, 17 octombrie, p. 4.

³⁶ C. Vrajă, *Psihologia de clasă — Dan*, «Evenimentul literar», Iași 1894, 23 mai.

³⁷ Ștefan Petică, *Leon Tolstoi*, «Lumea Nouă», 1898, nr. 1239, 6 sept., p. 1.

³⁸ A. Costin, *Tolstoi*, «România Muncitoare», 1908, nr. 32, 4 sept., p. 2.

³⁹ Dik, *Moartea lui Lev Nicolaievici Tolstoi*, «România Muncitoare», 1910, nr. 71, 11 noiembrie, p. 1.

⁴⁰ I. Nicolaievici, *Leo Tolstoi*, «Calendarul Muncii», 1912, pp. 93—98. Pentru ca această sumară trecere în revistă să fie cît de cît completă, ar trebui să mai amintim unele articole ale lui C. Dobrogeanu-Gherea și C. Vrajă (G. Ibrăileanu), amîndoi buni cunoscători și mari admiratori ai operei lui Tolstoi, la care au făcut nu o dată apel, fie pentru a fundamenta principii estetice, fie pentru a desfășura comparații și paralele între diferite fenomene literare, fie pe linia digresiunilor, a asociațiilor. De pildă:

C. Dobrogeanu-Gherea, *Critică critică*, «Contemporanul», 1887, nr. 3 oct.,

C. Vrajă, *Cine-i Dan?* «Evenimentul literar», 1894, 10 oct. p. 2.;

C. Vrajă, *Psihologia de clasă — Dan*, «Evenimentul literar», 1894, 14 martie;

C. Vrajă, *Iubita de Traian Demetrescu*, «Lumea Nouă», 1894, 28 noiembrie, pp. 2—3.

C. Dobrogeanu-Gherea, *Înriurirea traducerilor*, «Lumea Nouă», 1894, 28 noiembrie, p. 1; C. Dobrogeanu-Gherea, *Artiștii cetățeni*, «Literatură și știință»,